

HÁLÓZATELMÉLET ÉS MŰVÉSZET

A Lineáris Információ Nincs Központban. Jöjjön a LINK!

DLA ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

BEVEZETŐ

Sokszor kerültem abba a helyzetbe, hogy a szakmámról kellett nyilatkozzak. Ilyenkor nagy dilémában voltam, mert igazából még saját magam sem tudom ezt pontosan meghatározni. Ezért, ha valaki megkérdezi, mivel foglalkozom, általában azt szoktam válaszolni, hogy **a képpel**. Ilyenkor aztán jöhet a magyarázkodás, hogy ezen belül inkább a technikai képel, azon belül pedig mikor fényképészettel – analóg és digitális technikával egyaránt -, mikor számítógépes képel, ami néha állókép, néha pedig mozgókép. Legtöbbször magamnak alkotom **a képet**, máskor pedig másoknak. Ezenkívül megpróbálok rávenni másokat is, hogy alkossák **a képet**.

Nem tudtam – és nem is akartam – elkerülni, hogy a Digitália magába szippantson, így munkáim nagy része - főleg az utóbbi időben - digitális technikával készültek, érdeklődésem is mostanában erre irányul. Ennek következtében a doktori kutatásom eleinte a digitális művészet egészét célozta meg, viszont elég hamar kiderült, hogy ennek akár egy kis szegmense is hatalmas méretű. Ez viszont arra készítetett, hogy egy olyan konkrét témára összpontosítsak, ami - bár nemegyszer kerül érintkezésbe a digitális művészettel -, mégsem kizárólag róla szól.

Ahhoz, hogy kirajzolódjon a kutatásom végleges témája, több szálnak kellett összefutnia. A legfontosabb közülük Barabási Albert-László „Behálózva” című könyve, amely elindított egy sor kérdést bennem, és egyben néhány felismerést is eredményezett. A könyvben taglalt hálózatelmélet lett immár tanulmányom központi témája. Megpróbáltam egyrészt az új diszciplína tudományos kutatásaiban eddig elért eredményeket összegezni, másrészt pedig megkíséreltem új megközelítésből tekinteni az elméletre – a művészet szempontjából.

A hálózatelmélet viszonylag új, interdiszciplináris tan. Mindeddig a kutatásaim során még nem találkoztam ezzel az asszociációval: hálózatelmélet és művészet – ez a társítás egyéni, és reményeim szerint gazdagítani fogja az elmélet körüli fejlődő hálózatot – hogy egy témába vágó fogalmat alkalmazzak.

TÉZISEK

I. MINDEN MINDENNEL ÖSSZEFÜGG – „*menthetetlenül be vagyunk hálózva*” (Barabási Albert-László)

A világ hálózatként működik, vagy még pontosabban, mint a beláthatatlan számú hálózatok egyvelege. Bár ez mindig is így volt, ennek a ténynek a felismerése a 20. századig váratott magára, míg a technikai vívmányok lehetővé tették ezt. A hálózatelmélet megfogalmazásáig is léteztek különböző elképzelések a világ szerkezetét illetően, viszont egyrészt ezek csak jelenségeket írtak le, másrészt pedig allegorikus képet alkottak a világról. Barabási féle elmélet egyetemes - kiterjeszhető úgy az egészre, mint a részletre – és, ami talán nem mellékes, ábrázolható a térképek segítségével.

A világnak bármely két, véletlenszerűen kiválasztott pontját (itt nem feltétlenül egy fizikai értelemben vett pontra gondolok, hanem a háló egyik alkotóelemére – a csomópontra) kapcsolatba lehet hozni, hisz a világ könnyen átjárható a huzalok végtelenül bonyolult szövése révén. Eszerint kivétel nélkül minden mindennel összefügg.

Véleményem szerint a hálózatelmélet és a művészet több síkon is találkozik. DLA kutatásom arra irányult, hogy megpróbáltam felderíteni a hálózatelmélet – mint az egyik csomópont – és a művészet – mint a második csomópont – közötti éleket, azaz a két terület közt melyek az összefüggések, illetve metszéspontok.

II. A HÁLÓ KI VAN VETVE – a transzdiszciplína ubiuitása

Korunk egyik tendenciája – a technikai alkalmasság miatt is - a diszciplínák közti navigálás, mivel az információ könnyedséggel átítatódik egyikből a másikba. Ennek eredményeként létrejöttek újabb tudományágak, mint például Barabási Albert-László által megfogalmazott hálózatelmélet, mely számos szakterülethez apellál, így például a szociológia, a matematika, az orvostudomány, a földrajz. E tudomány gyors ütemben sztárdiszciplínaként nőtte ki magát, többek közt az általános alkalmazhatósága miatt. Az új diszciplína egy konkrét állapot feltérképezésén kívül, esetleges megoldásokat is kínál bizonyos problémák megoldására.

A hálózatelmélet nemcsak idéz más területeket, hanem visszafordul, és bővíti ezeket. A visszacsatolás minden adott esetben működik, mivelhog a hálózatelmélet mindenre kiterjeszhető: pénzvilág, egészségügy, közlekedés, kommunikáció stb. Az én meglátásom szerint a művészet is épp annyira alkalmas erre a társításra, mint bármelyik más ágazat.

III. VALAMIT VALAMIÉRT – kölcsönhatások a hálózatielmélet és a művészet között

Sok egyszerű kölcsönhatás meglepő új jelenséghez vezethet. A hálózatielmélet sok elemet kölcsönöz a művészetnek, ezek közül talán a leglátványosabbak a gráfok, a fraktálok, a térképek. Ugyanakkor a különböző hálók, mint például az ismeretségi háló, számos alkotás kiindulópontja (lásd pl. Waliczky Tamás „Fókusz” című multimédia alkotása, Hegyi Péter óriásplakátja, vagy Jochen Gerz „A művészet antológiája” című írása). A hálózatielmélet talán legfontosabb eleme, amit kölcsönöz a művészetnek a világháló.

A világháló nemcsak hordozója számos művészeti megnyilvánulásnak, hanem sokszor része azoknak. Hogy érthetőbb legyenek, vannak olyan alkotások, amelyeket a világháló tárol, viszont vannak olyanok is, amelyek a világháló által jöhetnek létre – ez esetben a háló művészeti eszköz.

A művészet sem marad adós a hálózatielmélettel szemben. Vizuális mivoltának köszönhetően, a művészet olyan reprezentációs eszközöket kínál a hálózatok tudományára részére, amely által az érdekeltek esztétikai élményben is részesülhetnek.

A hálózatielmélet egyik legfontosabb eredménye, hogy láthatóvá tette a sokszor láthatatlant, leképezett olyan tényeket, amelyekről csak elméleti igazolások léteztek. A hálózatok reprezentálása, a különböző hálók feltérképezése manapság sokak számára vizuális kihívást jelent. Az eredmények pedig nemegyszer esztétikai értékkel is bírnak.

IV. A SZÉP ÚJ VILÁG IGÉRETE – duális lét és hibridek

Kétségtelenül a 20. század legfontosabb vívmánya a digitális technika, mely világunk minden zugát áthatott és megváltoztatta azt. A digitális technika talán legértékesebb szüleménye a virtualitás, a virtuális létezés pedig a „szép új világnak” egyik módja. Akarva vagy akaratlanul rabjaivá váltunk.

Anélkül, hogy bármilyen minősítést is hangoztassak, megemlítek néhányat a „szép új világ” ígéretei közül. Talán a legizgalmasabb ígéret az „új test”, a virtuális test, mely nagy teljesítőképességgel bír. Ebben a testben tetszőleges kódrendszer használatával újra definiálhatjuk saját magunkat, új testi konfigurációkat próbálhatunk ki, amikről örökké álmodtunk. A fizikai világban lehetetlen helyeken közlekedhetünk, lehetetlen, vagy akár veszélyes dolgokat is csinálhatunk úgy, hogy közben semmi ártalom nem ér, a halhatatlanságok kísérrelhetjük meg. A virtuális test nem ismeri a lehetetlent, nincsenek fizikai kötöttségei.

Az ember létrehozta a robotot, hogy segítsen saját magán. Viszont ezzel elérte azt, hogy most már saját magán kell „update”-et végezzen, hogy lépést tudjon tartani a cyborgokká fejlődött robotokkal. Ennek következtében az ember kitalált olyan digitális kütyüket – én inkább protéziseknek szoktam nevezni -, melyek versenyképessé teszik őt a digitális lényekkel szemben.

Végül, de nem utolsó sorban megemlítendő az, hogy a Hálón mindenki egyenlő. Ennek az új demokráciának remek jelképe a World Wide Web. Itt mindenki aki „belép” egyenrangú. Marad azonban egy kérdés, ami megválaszolatlan: ez a lehetőség létre tudja-e hozni az új (ön)tudatot?

V. A MŰVÉSZNEK DIGITÁLIÁBAN SINCS EGYSZERŰ DOLGA

Egy alkotó a műveit vagy a „hagyományos” módon, a fehér dobozban, illetve tág értelemben, egy fizikai térben helyezi el, vagy a fal nélküli szobában, azaz a világhálón teszi közzé. A World Wide Web, illetve a belőle kialakult kibertér társadalmi valóság, csakhogy alapvetően más a morfológiája, mint ahogyan ezt hagyományosan, fizikai értelemben ismerhettük. Demokratikus mivoltának köszönhetően a művészek a világhálóra, mint a világ legnagyobb – kurátor nélküli - galériájára tekintenek, azaz olyan eszközre, amelyen keresztül alkotásaik mindenkihez eljuthatnak. Ezáltal mindenki számára elérhető, hogy a saját produktumait nyilvánosságra hozza anélkül, hogy át kelljen vergődnie a kulturális menedzsment sokszor kusza szerkezetén.

A művésznek azonban így is elég nagy kihívást jelent a világhálón való eredményes szereplés. Az elburjánzott világhálón elég bonyolult „főszerepet” kapni. A „népszerűség” az egyik olyan tényező, amely egy honlapot a keresőprogramok listáján előre hozhatja. Minél több link mutat egy bizonyos honlap felé, vagyis minél többen hivatkoznak rá, annál „népszerűbb”, azaz könnyebben megtalálható. Azonban ezt a „népszerűséget” nem könnyű megszerezni, mint ahogy a való életben sem az.

Az sem mindegy, hogy egy bizonyos honlap milyen szoftverrel lett létrehozva, vannak-e benne olyan elemek, amelyeket felismer egy kereső. Mivel minden bizonnyal a képek mennyisége tetemes egy művészeti honlap esetében, nagyon fontos szempont az is, hogy könnyen töltsjön fel, azaz gyorsan jelenjenek meg a honlap elemei, mert a böngésző ideje és türelme véges, és nem biztos, hogy kivárja – kivéve, ha érdemesnek tartja – míg feltöltődik a lap.

Nem utolsó sorban e technikai részletek mellett még ott rejtőznek a minőségi szempontok is. Egy keresőprogram nem szelektál, nincsenek minőségi kritériumok, ami szerint listázza a találatokat, így a felhasználóra hárul az a feladat, hogy rostálja a kapott válaszokat. Az már kiderült, hogy a világháló mérete hatalmas, így elég nehéz kiszűrni az információnak azt az apró hányadát, ami érdekfeszítő.

Összegezve még csak annyit mondanék, hogy manapság körültekintően kell közlekedni a szintek között. A lehetőség mindenki számára adódott.

Jöjjön a LINK!